SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 89/07-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. septembra 2007 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Sergeja Kohuta a Juraja Horvátha o sťažnosti M. K., K., zastúpeného advokátom JUDr. Ing. P. H., K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 (v súčasnosti vedenom pod pôvodnou sp. zn. 15 C 805/94) takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 (v súčasnosti vedenom pod pôvodnou sp. zn. 15 C 805/94) p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 (v súčasnosti vedenom pod pôvodnou sp. zn. 15 C 805/94) konal bez zbytočných prieťahov.

3. M. K. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie 80 000 Sk (slovom osemdesiattisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. M. K. p r i z n á v a úhradu trov konania 6 296 Sk (slovom šesťtisícdvestodeväťdesiatšesť slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I p o v i n n ý zaplatiť na účet advokáta JUDr. Ing. P. H., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. marca 2007 doručená sťažnosť M. K., K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. Ing. P. H., K., v ktorej namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a porušenie práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 C 805/94).

Sťažovateľ uviedol, že v roku 1994 podal okresnému súdu žalobu o odstránenie neoprávnenej stavby postavenej na neoprávnene vyvlastnenom pozemku, eventuálne o zriadenie vecného bremena, konanie o žalobe bolo neskôr spojené pod sp. zn. 15 C 289/94. Vzhľadom na to, že od podania žaloby uplynulo takmer trinásť rokov a dosiaľ o veci nebolo rozhodnuté, sťažovateľ žiada, aby ústavný súd vydal nález, ktorým vysloví, že

postupom okresného súdu bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Súčasne žiada, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v jeho právnej veci bez zbytočných prieťahov a aby mu priznal finančné zadosťučinenie 80 000 Sk a náhradu trov konania.

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 89/07-9 zo 17. mája 2007 ju prijal na ďalšie konanie. Na výzvu ústavného súdu právny zástupca sťažovateľa a predseda okresného súdu oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania, a preto ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde") upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda okresného súdu sa k sťažnosti vyjadril podaním sp. zn. Spr 2364/05 z 5. júna 2007, v ktorom uviedol:

„F. F., M. B., M. F., A. K., D. K., M. K., J. T., mal. B. T., A. T., V. P., A. F. podali na tunajšom súde dňa 5. 10. 1994 žalobu proti žalovanému T. K., o odstránenie neoprávnenej stavby postavenej na ich pozemku č. 6993/2 zapísanom v katastri nehnuteľnosti na LV č. 10258, katastrálne územie K.

Po zaplatení súdneho poplatku za návrh dňa 26. 4. 1995, súd zabezpečil prípravu pojednávania v súlade s ust. § 114 O. s. p.

Uznesením č. k. 15 C 805/94-11 zo dňa 27. 7. 2000 súd pripustil do konania na strane žalovaného M. K..

Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 11. 10. 2000, ďalšie 7. 12. 2000, 23. 9. 2003, 20. 4. 2004.

Uznesením č. k. 15 C 805/94-87 zo dňa 17. 6. 2004, súd pripustil do konania na strane žalovaného T. s. r. o. K..

Od 11. 11. 2004 sa táto vec na základe uznesenia 15 C 289/94-150 prejednáva v rámci spoločného konania pod sp. zn. 15 C 289/94.

Uznesením č. k. 15 C 289/94-150 zo dňa 11. 11. 2004 bolo vo veci nariadené znalecké dokazovanie znalcom, Ing. M. H..

Znalec spis 15 C 289/94 prevzal na vypracovanie posudku 11. 4. 2005.

Vzhľadom na náročnosť znaleckej úlohy 4. 7. 2005 znalec požiadal o predĺženie lehoty na vypracovanie posudku do 30. 9. 2005.

Dňa 27. 9. 2005 znalec požiadal o predlženie lehoty o ďalších 60 dní.

Súd predĺžil znalcovi lehotu na vypracovanie posudku do 30. 11. 2005.

Znalec posudok doručil súdu až 2. 1. 2006.

11. 1. 2006 bol znalecký posudok a uznesenie o priznaní znalcovi doručené všetkým účastníkom.

Uznesením č. k. 15 C 289/94-261 zo dňa 25. 5. 2006 súd nariadil znalecké dokazovanie znalkyňou Ing. Ľ. L., na ocenenie vecného bremena.

K predloženému znaleckému posudku žalovaní predložili písomné stanovisko, v ktorom namietajú množstvo nedostatkov v znaleckom posudku.

Ďalšie pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 2. 3. 2007, ktoré bolo odročené za účelom doplnenia dokazovania na 3. 4. 2007. Toto pojednávanie sa však neuskutočnilo vzhľadom na neprítomnosť predvolanej znalkyne Ing. L..

Posledné pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 3. 5. 2007, ktoré bolo odročené na 3. 7. 2007 za účelom doplnenia dokazovania.

Je pravdou, že od roku 1994 nebolo ešte vo veci meritórne rozhodnuté.

Po právnej stránke vec nie je náročná. Je však náročná po stránke skutkovej.

V konaní vystupuje na strane žalobcov viacej subjektov, z ktorých v priebehu konania niekoľkí zomreli, a preto bolo potrebné čakať na výsledky dedičských konaní. Na objektívne zistenie skutkového stavu bolo potrebné nariadiť znalecké dokazovanie. Tieto skutočnosti a tiež zmeny v osobe zákonnej sudkyne značne prispeli k predĺženiu konania.“

Ústavný súd zo súdneho spisu zistil nasledovný priebeh konania:

Konanie vedené okresným súdom začalo 5. októbra 1994 podaním žaloby jedenástich žalobcov (sťažovateľ ako žalobca v 6. rade) proti T. K. (ďalej len „žalovaný v 1. rade“) o odstránenie stavby postavenej na pozemku, ktorý patril právnym predchodcom žalobcov a bol neoprávnene vyvlastnený.

Okresný súd 4. apríla 1995 vyzval žalobcov na zaplatenie súdneho poplatku a žalovaného v 1. rade vyzval na vyjadrenie k žalobe.

Podaním doručeným 12. februára 1997 žalobcovia navrhli, aby okresný súd pripustil pristúpenie M. K. do konania ako žalovaného v 2. rade a doplnili petit žaloby tak, že alternatívne navrhujú, aby bolo zriadené časovo neobmedzené vecné bremeno v prospech žalovaných za peňažnú náhradu určenú znaleckým posudkom. Okresný súd 20. februára 1997 zaslal doplnený návrh žalovanému v 1. rade a M. K..

Uznesením z 27. júla 2000 okresný súd pripustil vstup M. K. do konania ako žalovaného v 2. rade, zároveň nariadil pojednávanie na 11. október 2000, požiadal Okresný úrad K., odbor katastrálny o zaslanie listu vlastníctva a identifikácie spornej parcely a vyžiadal si na pripojenie súvisiaci dedičský spis. V roku 2000 sa uskutočnili dve pojednávania - 11. októbra 2000 a 7. decembra 2000, na ktorých okresný súd vypočul prítomných účastníkov a pojednávanie odročil na neurčito za účelom pripojenia dedičských spisov po právnych predchodkyniach žalobcov.

Ďalšie pojednávanie okresný súd nariadil 25. júla 2003 na 23. september 2003, ktoré bolo odročené na neurčito s tým, že bude ustanovený znalec, ktorý vypracuje geometrický plán spornej nehnuteľnosti a účastníci predložia doklady podľa prednesov na pojednávaní.

Na nasledujúcom pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 20. apríla 2004, okresný súd uložil právnemu zástupcovi žalobcov, aby v prípade, že navrhuje vykonať vo veci znalecké dokazovanie, predložil otázky, ktoré navrhuje položiť znalcovi. Uznesením zo 17. júna 2004 okresný súd pripustil pristúpenie T. K., s. r. o., do konania ako žalovaného v 3. rade podľa návrhu žalobcov, ktorý podali 27. apríla 2004. Uznesením z 11. novembra 2004 okresný súd spojil na spoločné konanie posudzovanú vec a ďalších 9 vecí ku konaniu vedenému pod sp. zn. 15 C 289/94 za účelom znaleckého dokazovania a ustanovil do konania znalca z odboru geodézie a kartografie, odvetvia geodézie a kartografie. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť vo výroku o nariadení znaleckého dokazovania 30. novembra 2004 a vo

výroku o uložení povinnosti zaplatiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania 16. decembra 2004.

Okresný súd 7. apríla 2005 vyzval znalca, aby si prevzal súdne spisy za účelom vypracovania znaleckého posudku, znalec ich prevzal 11. apríla 2005. Uznesením z 22. júla 2005 okresný súd pripojil ďalšie štyri veci na spoločné konanie a predĺžil znalcovi lehotu na vypracovanie posudku. Uznesením z 25. októbra 2005 okresný súd opäť predĺžil lehotu na podanie znaleckého posudku.

Súdny znalec predložil okresnému súdu znalecký posudok 2. januára 2006 a 3. januára 2006 ho okresný súd zaslal na vyjadrenie účastníkom konania. Uznesením z 25. mája 2006 okresný súd nariadil znalecké dokazovanie znalkyňou z odboru stavebníctva, odvetvia oceňovanie nehnuteľností, za účelom ocenenia vecného bremena a 18. augusta 2006 vyzval znalkyňu, aby si prevzala súdne spisy. Znalkyňa tak urobila 7. septembra 2006 a 9. októbra 2006 predložila vypracovaný znalecký posudok, ktorý okresný súd 10. októbra 2006 zaslal na vyjadrenie účastníkom konania.

Dňa 2. februára 2007 bolo vo veci vedenej pod sp. zn. 15 C 805/94 nariadené pojednávanie na 2. marec 2007, ktoré bolo odročené na neurčito.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov, a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa

ktorého každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (napr. IV. ÚS 59/03), pričom tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím, nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02)

ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je žaloba o odstránenie neoprávnenej stavby, resp. alternatívne zriadenie vecného bremena za náhradu. Toto konanie aj vzhľadom na nutnosť znaleckého dokazovania znalcami z rôznych odborov a na vstupovanie nových účastníkov do konania možno považovať za fakticky zložitejšie. Skutkovú zložitosť veci konštatoval aj predseda okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti, ktorý v tejto súvislosti poukázal aj na to, že v priebehu konania zomreli niekoľkí žalobcovia, a preto bolo potrebné vyčkať na skončenie dedičských konaní, čo podľa zistenia ústavného súdu zo súdneho spisu nevyplýva. Vo vyjadrení zároveň pripustil, že vec po právnej stránke nie je náročná. Pretože ide o vec, ktorá je štandardnou súčasťou agendy všeobecných súdov, ústavný súd ju nepovažuje za právne zložitú.

2. Ďalším kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prieťahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľa ako účastníka súdneho konania. Zo spisu okresného súdu ústavný súd nezistil také okolnosti, z ktorých by vyplýval podiel sťažovateľa na celkovej doterajšej dobe konania.

3. Pokiaľ ide o postup okresného súdu v posudzovanom konaní, prihliadal ústavný súd na § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Z prehľadu úkonov okresného súdu vyplýva, že postup okresného súd v namietanom konaní je vo výraznej miere poznačený zbytočnými prieťahmi, pričom do 27. júla 2000 (uznesenie o pripustení vstupu žalovaného v 2. rade do konania) bol okresný súd v konaní v podstate nečinný. Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo až 6 rokov od začatia konania (11. októbra 2000). V období nasledujúcom po vykonaní v poradí druhého pojednávania (7. decembra 2000) bol okresný súd v konaní opäť nečinný až do 25. júla 2003, keď vo veci nariadil ďalšie pojednávanie. O neefektívnom postupe okresného súdu svedčí skutočnosť,

že vo veci nariadil znalecké dokazovanie až po 10 rokoch od jeho začatia (11. novembra 2004). V období po nariadení znaleckého dokazovania, berúc do úvahy jeho rozsah (spojených 11, resp. neskôr 15 konaní), postupoval okresný súd v konaní v zásade plynulo.

Argument predsedu okresného súdu, ktorý poukázal na zmeny v osobe zákonného sudcu ako na skutočnosť, ktorá prispela k celkovej dĺžke konania, ústavný súd neakceptoval, pretože táto okolnosť nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalý postup spôsobujúci zbytočné prieťahy v súdnom konaní (napr. II. ÚS 52/99, I. ÚS 35/03).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 (v súčasnosti vedenom pod pôvodnom sp. zn. 15 C 805/94) došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľ domáhajúci sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa odseku 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ žiadal aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 80 000 Sk z dôvodu dlhotrvajúcej právnej neistoty spôsobenej postupom okresného súdu. Ústavný súd žiadosť sťažovateľa o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia akceptoval a vzhľadom na celkovú dĺžku konania, dlhodobú nečinnosť okresného súdu, ako aj so zreteľom na skutočnosť, že vo veci nebolo ku dňu vydania tohto nálezu meritórne rozhodnuté, považoval ústavný súd za primerané všetkým okolnostiam prípadu priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie v ním požadovanej sume 80 000 Sk (slovom osemdesiattisíc korún slovenských).

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. Ing. P. H., ktoré si v sťažnosti vyčíslil v sume 6 296 Sk a vo vyjadrení po prijatí sťažnosti si uplatnil náhradu za tri úkony právnej služby. Ústavný súd náhradu trov konania priznal za dva úkony právnej služby v sume 5 940 Sk (prevzatie a príprava zastúpenia a písomné podanie vo veci samej) a k tomu dvakrát režijný paušál v sume 356 Sk podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, t. j. celková suma predstavuje 6 296 Sk (slovom šesťtisícdvestodeväťdesiatšesť slovenských korún).

Náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. septembra 2007